

**ARBETSMARKNADS- OCH
JÄMSTÄLLDHETSUTSKOTTETS
BETÄNKANDE 9/2002 rd**

**Regeringens proposition med förslag till lag om
alterneringsledighet**

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 23 oktober 2002 en proposition med förslag till lag om alterneringsledighet (RP 226/2002 rd) till arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet för beredning.

Motioner

I samband med propositionen har utskottet behandlat

- en lagmotion med förslag till lag om ändring av 2 § lagen om försök med alterneringsledighet (LM 142/2001 rd — Tanja Karpela/cent m.fl.), som remitterades till utskottet den 15 november 2001,
- en lagmotion med förslag till lag om ändring av lagen om försök med alterneringsledighet (LM 77/2002 rd — Jukka Gustafsson/sd m.fl.), som remitterades till utskottet den 12 september 2002,
- en lagmotion med förslag till lag om ändring av lagen om försök med alterneringsledighet (LM 88/2002 rd — Päivi Räsänen/kd m.fl.), som remitterades till utskottet den 12 september 2002,
- en åtgärdsmotion om permanent system för alterneringsledighet (AM 156/2000 rd — Esa Lahtela/sd m.fl.), som remitterades till utskottet den 31 maj 2000, och
- en åtgärdsmotion om permanent system för alterneringsledighet (AM 121/2002 rd — Leea Hiltunen/kd), som remitterades till utskottet den 25 september 2002.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Raila Kangasperko, arbetsministeriet
- lagstiftningsråd Risto Eerola, justitieministeriet
- konsultativ tjänsteman Leena Koskinen, undervisningsministeriet
- regeringssekreterare Marjaana Maisonlahti, social- och hälsovårdsministeriet
- jurist Merja Hyvärinen, Nylands arbetarskyddsdistrikt
- byråföreståndare Anneli Yrjänäinen, Esbo arbetskraftsbyrå
- jurist Olli Häkkinen, Folkpensionsanstalten
- konsultativ tjänsteman Lasse Kiivanen, Statens arbetsmarknadsverk
- avtalsansvarig, jurist Heli Ahokas, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC
- utbildnings- och arbetskraftspolitisk sekreterare Heikki Liede, Akava r.f.
- vicehäradshövding Markus Äimälä, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund
- arbetskraftspolitisk ombudsman Riitta Wärn, Servicearbetsgivarna rf
- planeringschef Pertti Rauhio, Företagarna i Finland
- vice ordförande Seppo Leppälä, Työttömien Valtakunnallinen Yhteistoimintajärjestö TVY ry
- kassachef Stina Lundström, Työttömyyskassojen yhteisjärjestö ry.

PROPOSITIONEN OCH MOTIONERNA

Propositionen

I propositionen föreslås att en ny lag om alterneringsledighet stiftas i stället för lagen om försök med alterneringsledighet. Propositionen bottnar i stor utsträckning i lagen om försök med alterneringsledighet. De viktigaste nyheterna gäller förutsättningarna för alterneringsledighet och val av alterneringsvikarie.

Enligt propositionen är syftet med alterneringsledigheten att öka arbetstagarnas motivation och arbetshälsa i arbetet med hjälp av en kortvarig frånvaro från arbetet och samtidigt skapa bättre sysselsättningsförutsättningar för arbetslösa arbetssökande genom att erbjuda dem tidsbundna arbetserfarenheter. Lagen skall tillämpas på dem som står i arbets- och tjänsteförhållanden och alterneringsledigheten kan även i fortsättningen tillbringas på valfritt sätt. En förutsättning för alterneringsledighet är att arbetstagaren varit anställd hos arbetsgivaren i tolv månader innan alterneringsledigheten inleds och dessutom att arbetstagaren har en arbetshistoria enligt arbetspensionslagstiftningen som omfattar minst tio år. Om alterneringsledighet tas ut på nytt skall arbetshistorien efter det, att den föregående alterneringsledigheten avslutades, omfatta fem år.

Enligt förslaget skall alterneringsvikarien i första hand vara en ung eller nyligen utexaminerad arbetslös eller en långtidsarbetslös. Den arbetslösa behöver inte anställas för samma uppgifter som den alterneringslediga sköter. Bestämmelsen är emellertid inte ovillkorlig på så sätt, att om det inte finns en lämplig arbetslös för uppgiften, kan i andra hand en arbetslös person, vars behov av arbete är stort, anställas som vikarie.

Bedömningen skall göras i samarbete mellan arbetsgivaren och Arbetskraftsmyndigheten. Alterneringsersättningen skall även i fortsättningen vara 70 % av det beräknade utkomstskyddet för arbetslösa för en enskild person. Enligt för-

slaget är ersättningen emellertid graderad så, att den är 80 % om den alterneringsledigas arbetshistoria innan ledigheten inleds är minst 25 år. Ersättningen fastställs på samma sätt som i lagen om försök med alterneringsledighet och den finansieras såsom tidigare på samma sätt som arbetslöshetsförmånerna.

Avsikten är att den föreslagna lagen träder i kraft den 1 januari 2003 och är i kraft till den 31 december 2007. Lagen skall tillämpas på alterneringsledigheter när avtal om alterneringsledighet har ingåtts under denna tid och alterneringsledigheten tas ut före den 31 december 2008. Om ett avtal om alterneringsledighet har ingåtts innan denna lag träder i kraft skall lagen om försök med alterneringsledighet tillämpas på alterneringsledigheten, oberoende av när ledigheten tas ut under 2003.

Lagmotionerna

Enligt det lagförslag som ingår i lagmotion LM 142/2001 rd skall en arbetstagare ha rätt till alterneringsledighet vart fjärde år för att sköta ett barn eller en ung person. Enligt lagförslaget i lagmotion LM 77/2002 rd skall det föreskrivas att alterneringsersättningens fulla belopp är 80 % av vederbörandes arbetslöshetsdagpenning. Enligt det lagförslag som ingår i lagmotion LM 88/2002 rd ändras förutsättningarna för alterneringsledighet så att alterneringsledighet kan beviljas också då arbetstagaren har varit i arbete och stått i anställningsförhållande till samma arbetsgivare i minst ett år omedelbart innan den moderskaps-, faderskaps- och föräldraledighet eller vårdledighet som direkt föregår alterneringsledigheten inleddes.

Åtgärdsmotionerna

I åtgärdsmotionerna AM 156/2000 rd och AM 121/2002 rd föreslås det att systemet med alterneringsledighet permanentas.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Av de orsaker som nämns i propositionen och på grundval av erhållen utredning finner utskottet förslaget nödvändigt och lämpligt. Utskottet tillstyrker lagförslaget med följande anmärkningar och ändringsförslag.

Syftet med alterneringsledighet är att öka arbetstagarnas motivation och arbetshälsa och att samtidigt ge arbetslösa arbetssökande bättre möjligheter att få sysselsättning genom att de erbjuds tidsbundna anställningar. Utskottet ser båda målen som viktiga och anser att det finns all anledning att ha kvar arrangemanget med alterneringsledigheten på det sätt som regeringen föreslår.

Alterneringsledighet är ett bra sätt för förvärvsarbetande att satsa på att utveckla sig själva och förbättra sin kompetens. I propositionen finns en ingående beskrivning av vilka möjligheter personer med alterneringsersättning har att få stöd för studier under alterneringsledighet. I motiveringen till propositionen sägs att personer i åldern 30—60 år kan få 185 euro i månaden i partiellt yrkesutbildningsbidrag vid sidan av alterneringsersättningen. Enligt propositionen fick ungefär 10 % av de som inledde sin alterneringsledighet 2001 partiellt yrkesutbildningsbidrag.

Det är bra om de alterneringslediga uppmuntras att utnyttja tiden till studier, anser utskottet. Det partiella yrkesutbildningsbidraget är därför ett nödvändigt verktyg för att uppmuntra till studier. Därför påpekar utskottet att det ingenstans i propositionen motiveras varför det partiella yrkesutbildningsbidraget skall avskaffas. Utskottet har ingen information om att bidraget kommer att ersättas med något annat.

Detaljmotivering

2 §. Tillämpningsområde. Med hänvisning till erhållen utredning föreslår utskottet att 3 mom. kompletteras med en ny bestämmelse. Enligt bestämmelsen tillämpas lagen dock inte på personer som enligt 1 kap. 6 § i lagen om utkomststöd

för arbetslösa (/2002) betraktas som företagare och som på grund av arbetet i företaget inte har rätt att få någon arbetslöshetsförmån.

5 §. Tid i arbetet som villkor för alterneringsledighet. I 2 mom. föreslår utskottet en ny bestämmelse i enlighet med praxis vid tillämpning av lagen om alterneringsledighet. Enligt tillägget skall också tid i arbete hos den som överlåter en rörelse och vid liknande omorganiseringar inom den offentliga sektorn räknas in i anställningen hos samma arbetsgivare, när en arbetstagare flyttar över till det nya företaget eller en annan organisation som så kallad gammal arbetstagare.

7 §. Periodisering av alterneringsledighet och förlängning av avtalad alterneringsledighet. Utskottet preciserar 2 mom. med ett tillägg om att förändrade förhållanden för den alterneringslediga eller hans eller hennes familj kan betraktas som särskilda skäl. Detta nämns också i motiveringen till paragrafen.

8 §. Alterneringsavtal. Utskottet föreslår en ny bestämmelse. Enligt den skall arbetsgivaren informera Arbetskraftsbyrån om att vikarien fortsätter i sin anställning eller att en ny vikarie har anställts när alterneringsledigheten periodiseras eller förlängs på det sätt som 7 § 2 mom. avser.

9 §. Vikarier. Utskottet föreslår att 1 mom. preciseras med en hänvisning till definitionen på ung person och långtidsarbetslös i lagen om offentlig Arbetskraftsservice. Med hänvisning till erhållen utredning kompletterar utskottet momentet med att den som har det största behovet att få arbete och som med hjälp av ett tidsbundet arbete bedöms få bättre möjligheter att få sysselsättning skall väljas till vikarie.

Beträffande 2 mom. påpekar utskottet att bestämmelsen avser att den förlängda arbetstiden för arbetstagaren skall vara minst lika lång som den regelbundna arbetstiden för den alterneringslediga.

10 §. Avbrytande av alterneringsledigheten. Utskottet föreslår att specialmoderskapspenning läggs till i 2 mom.

12 §. Den alterneringsledigas rätt att återgå till sitt tidigare arbete. Utskottet gör en språklig ändring i paragrafrubriken. Ändringen påverkar inte den svenska lagtexten.

13 §. Rätt till alterneringsersättning. Enligt 80 § i grundlagen skall det utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter genom lag. Men i lagförslaget sägs ingenting om vad som händer med den alterneringsledigas alterneringsersättning om arbetsgivaren bryter mot bestämmelserna i 11 §. Utskottet anser att det är orimligt och strider mot allmänna avtalsrättsliga normer att alterneringsersättningen kopplas ihop med att arbetsgivaren anställer en ny vikarie, eftersom den alterneringslediga vanligen inte har några möjligheter att påverka anställningsbeslutet. Därför föreslår utskottet att hänvisningen till arbetsgivarens förfarande när en ny vikarie anställs i 11 § stryks.

Enligt 24 § om tillsyn skall Arbetskrafts- och arbetarskyddsmyndigheterna i samarbete med varandra övervaka att arbetsgivaren följer lagen och alterneringsavtalet samt anställer en vikarie för den tid den alterneringslediga är alterneringsledig. Det är viktigt att regeringen noga följer upp hur syftet med lagen uppfylls i detta hänseende och i förekommande fall vidtar åtgärder för att avhjälpa missförhållanden, påpekar utskottet.

14 §. Begränsningar i rätten till ersättningar. I den föreslagna nya lagen om utkomstskydd för arbetslösa begränsas tillfälligt arbete och den anknytande samordningen av arbetslöshetsförmånerna till två veckor. Detta innebär att den som har tagit emot ett heltidsarbete som pågår mer än två veckor inte har rätt till samordnad arbetslöshetsförmån för den tid som ett tillfälligt arbete pågick. I överensstämmelse med detta föreslår utskottet att fristen på en månad i 4 punkten ändras till två veckor.

15 §. Alterneringsersättningens storlek. Med hänvisning till erhållen utredning föreslår utskottet att 2 mom. kompletteras med en ny bestämmelse. Enligt den nya bestämmelsen påverkas inte ersättningsbeloppet av sådana andra ersättningar eller vederlag som den alterneringslediga tjänat in under alterneringsledigheten och fått utbetalda under den lediga tiden, om den alterneringslediga inte får fritid i motsvarande grad eller sådana naturaförmåner som inte betraktas som löneinkomster och som den alterneringslediga enligt alterneringsavtalet också får under alterneringsledigheten.

17 §. Arbetskraftspolitiskt utlåtande. Utskottet föreslår att 2 mom. får en hänvisning till ett arbetskraftspolitiskt utlåtande enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

19 §. Återkrav av alterneringsersättning. Utskottet föreslår en språklig justering i 2 mom.

21 §. Tillämpning av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och arbetslöshetskassor. I 1 mom. föreslår utskottet en klarläggande hänvisning till lagen om utkomststöd för arbetslösa och bestämmelserna om antalet förmånsdagar per vecka. Dessutom föreslår utskottet en språklig justering i 2 mom.

26 §. Övergångsbestämmelser. Utskottet preciserar 1 mom. med en hänvisning till lagen om försök med alterneringsledighet. Ovan påpekar utskottet i den allmänna motiveringen att det partiella utbildningsbidraget kommer att dras in. Därför tillämpas 7 § 4 mom. inte längre 2003.

Med hänvisning till erhållen utredning föreslår utskottet att det i 2 mom. föreskrivs att en frist på fem år tillämpas på alterneringsledighet som slutar medan denna lag är i kraft.

Motionerna

Arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet har behandlat lagförslaget utifrån propositionen. Därför föreslår utskottet att de lagmotioner och åtgärdsmotioner som har behandlats i samband med lagförslaget avslås.

Förslag till beslut

På grundval av det ovanstående föreslår arbetsmarknads- och jämställdhetsutskottet

att lagförslaget godkänns med följande ändringar (Utskottets ändringsförslag),

att lagmotionerna LM 142/2001 rd, LM 77/2002 rd och LM 88/2002 rd förkastas och

att åtgärdsmotionerna AM 156/2000 rd och AM 121/2002 förkastas.

Utskottets ändringsförslag

**Lag
om alterneringsledighet**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §
(Som i RP)

2 §
Tillämpningsområde

(1 och 2 mom. som i RP)
Denna lag tillämpas emellertid inte på en i 1 kap. 6 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa (/2002) avsedd företagare och som genom sitt arbete i företaget inte har rätt till arbetslöshetsförmån. (Nytt)

3 §
Definitioner
(Som i RP)

4 §
(Som i RP)

5 §

Tid i arbetet som villkor för alterneringsledighet

Ett villkor för alterneringsledighet är att den *alterneringslediga* omedelbart innan alterneringsledigheten börjar har varit i 2 § avsett arbete hos och stått i anställningsförhållande till samma arbetsgivare i minst ett år utan avbrott. Tidsperioden om ett år kan omfatta en oavlönad frånvaro om sammanlagt högst 30 kalenderdagar, förutsatt att den *alterneringslediga* under de tretton senaste månaderna har arbetat hos samma arbetsgivare i minst tolv månader. Frånvaro på grund av sjukdom eller olycksfall jämställs med arbete när denna bestämmelse tillämpas.

Då den tid i arbetet som avses i 1 mom. räknas ut beaktas även den tid som den alterneringslediga har stått i anställningsförhållande till en i 1 kap. 10 § arbetsavtalslagen (55/2001) avsedd överlåtare av rörelse eller till ett offentligt samfund som är föremål för en omorganisering som kan jämföras med överlåtelse. (Nytt)

6 §
(Som i RP)

7 §

Periodisering av alterneringsledighet och förlängning av avtalad alterneringsledighet

(1 mom. som i RP)

Vid förändrade förhållanden för den alterneringslediga eller dennes familj eller av motsvarande särskilda skäl kan en överenskommelse om periodisering eller förlängning av en redan avtalad alterneringsledighet träffas senare, dock innan alterneringsledigheten upphör och senast två månader innan en ny period inleds. Perioderna får inte sammanlagt överskrida den maximala längden för alterneringsledigheten.

8 §

Alterneringsavtal

Arbetsgivaren skall ingå ett skriftligt alterneringsavtal med den alterneringslediga, i vilket arbetsgivaren förbinder sig att anställa en vikarie. Avtalet samt ett arbetsavtal eller någon annan tillförlitlig utredning om att en vikarie har anställts för tiden för alterneringsledigheten, skall lämnas till Arbetskraftsbyrån innan alterneringsledigheten börjar. En motsvarande utredning skall lämnas till Arbetskraftsbyrån då alterneringsledigheten periodiseras eller förlängs på det sätt som avses i 7 § 2 mom.

9 §

Vikarier

När vikarier anställs skall företrädare ges i 1 kap. 7 § 1 mom. 4 punkten lagen om offentlig Arbetskraftsservice (1/2002) avsedda unga personer eller i 1 kap. 7 § 1 mom. 5 punkten avsedda långtidsarbetslösa eller personer som nyligen avlagt högskole- eller yrkesexamen som är arbetslösa arbetssökande vid en Arbetskraftsbyrå och som bedöms ha tillräcklig yrkesskicklighet för uppgiften. Bedömningen skall göras av Arbetskraftsmyndigheten och arbetsgivaren i samarbete. Om det inte finns en ovan avsedd lämplig arbetslös arbetssökande för uppgiften skall som alterneringsvikarie i mån av möjlighet an-

ställas den vars behov av arbete är störst och vars sysselsättningsförutsättningar kan anses öka genom ett arbete för viss tid.

(2 mom. som i RP)

10 §

Avbrytande av alterneringsledigheten

Om förtida avbrytande av alterneringsledigheten skall överenskommas mellan arbetsgivaren och den alterneringslediga.

Alterneringsledigheten anses ha upphört, om den alterneringslediga har rätt till moderskaps-, skärskild moderskaps-, faderskaps- eller föräldrapenning enligt sjukförsäkringslagen eller har beviljats ledighet för havandeskap och barns-börd eller för vård av barn eller får specialvårdspenning. Om rättigheten eller ledigheten dock varar högst tolv vardagar, anses alterneringsledigheten vara avbruten under denna tid.

11 §

(Som i RP)

12 §

(Som i RP. Utskottets ändringsförslag påverkar inte den svenska texten)

13 §

Rätt till alterneringsersättning

(1 mom. som i RP)

(Utesl.) Rätten till alterneringsersättning består enligt avtalet också i det fallet att vikariens anställning upphör före utgången av alterneringsledigheten.

14 §

Begränsningar i rätten till ersättning

Den alterneringslediga har inte rätt till alterneringsersättning när han eller hon

(1—3 punkten som i RP)

4) är heltidsanställd över två veckor hos någon annan än den arbetsgivare som avses i 2 §

(5 och 6 punkten som i RP)
(2 mom. som i RP)

15 §

Alterneringsersättningens storlek

(1 mom. som i RP)

När den i 1 mom. avsedda arbetslöshetsdagpenningen fastställs skall vad som i 4 kap. 1—5 samt 7 och 8 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa bestäms som arbetslöshetsdagpenning tillämpas på lagstadgad förmån, lön och annan arbetsinkomst som en *alterneringsledig* får under *alterneringsledigheten*. *Alterneringsersättningens belopp påverkas emellertid inte av sådana andra ersättningar eller vederlag som intjänats före alterneringsledigheten och som betalas ut under ledigheten och för vilka den alterneringslediga inte får motsvarande fritid och inte heller av sådana naturaförmåner som inte medräknas i löneinkomsterna och som enligt alterneringsavtalet består under alterneringsledigheten.*

Utän hinder av vad som i 6 kap. 4 § lagen om utkomstskydd för arbetslösa och med stöd av den bestäms om fastställande av lön som läggs till grund för *inkomstrelaterad dagpenning* skall, när den löneinkomst som skall anses som stadigvarande fastställs, löneinkomsterna för de 52 veckor som föregick *alterneringsledigheten* beaktas, dock så att de naturaförmåner som enligt *alterneringsavtalet* består under *alterneringsledigheten* inte medräknas i löneinkomsterna.

16 §
(Som i RP)

17 §

Arbetskraftspolitiskt utlåtande

(1 mom. som i RP)

Om inte annat följer av denna lag skall på det arbetskraftspolitiska utlåtandet tillämpas vad som föreskrivs i lagen om utkomstskydd för ar-

betslösa och med stöd av den utfärdade bestämmelser. (Nytt)

18 §
(Som i RP)

19 §

Återkrav av alterneringsersättning

(1—3 mom. som i RP)

Om en alterneringsledig har (utesl.) fått alterneringsersättning för samma tid för vilken han eller hon retroaktivt beviljas dagpenning enligt sjukförsäkringslagen, dagpenning eller olycksfallspension enligt lagen om olycksfallsförsäkring (608/1948) eller sådan förmån som avses i 11 kap. 14 § 1 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa, får Folkpensionsanstalten eller arbetslöshetskassan återkräva det belopp som betalats utan grund för denna tid genom att avräkna beloppet från den förmån som skall betalas retroaktivt. Om återkrav gäller dessutom i tillämpliga delar 11 kap. 14 § 2 mom. lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

20 §
(Som i RP)

21 §

Tillämpning av lagen om utkomstskydd för arbetslösa och lagen om arbetslöshetskassor

Om inte något annat bestäms i denna lag skall lagen om utkomstskydd för arbetslösa och lagen om arbetslöshetskassor (603/1984) tillämpas i fråga om ansökan om *alterneringsersättning*, avslag på grund av för sent inlämnad ansökan, betalningssättet, tillfälligt avbrott i betalningen eller betalning till lägre belopp, *antalet förmånsdagar per vecka*, beslut om *alterneringsersättning*, undanröjande av beslut och självrättelse, skyldighet att lämna uppgifter, rätt att få uppgifter och utmätningmans rätt till information, erhållande och utlämnande av uppgifter samt arbetslöshetsnämnden.

ApUB 9/2002 rd — RP 226/2002 rd

(2 mom. som i RP. Utskottets ändringsförslag påverkar inte den svenska texten.)

22—25 §
(Som i RP)

26 §

Övergångsbestämmelser

(Utesl.) På alterneringsavtal som ingåtts före denna lags ikraftträdande tillämpas lagen om försök med alterneringsledighet (1663/1995).

Vid beräkning av arbetshistoria enligt 4 § och tid i arbetet enligt 5 § beaktas även tiden före denna lags ikraftträdande. *I denna lags 4 § avsedd arbetshistoria som villkor för alterneringsledighet då någon är alterneringsledig på nytt tillämpas även på alterneringsledigheter som upphör då denna lag är i kraft.*

(3 mom. som i RP)

Helsingfors den 4 december 2002

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jouko Skinnari /sd
vordf. Raija Vahasalo /saml
medl. Pertti Hemmilä /saml
Leea Hiltunen /kd
Anne Holmlund /saml
Anne Huotari /vänst
Kyösti Karjula /cent

Esa Lahtela /sd
Pertti Mäki-Hakola /saml
Pirkko Peltomo /sd
Tero Rönni /sd
Osmo Soininvaara /gröna
Jaana Ylä-Mononen /cent
ers. Matti Kangas /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Ritva Bäckström.